בית הסקילה היתה חוץ לשלש מחנות. היינו בירושלים לחיצה שלש מחנות ובתי דינין שבכל עיר ועיר היתה בית הסקילה חוץ לעיר כדפי' הקונטרס והיינו משום דכל עיירות המוקפות חומה יש להן דין מחנה ישראל כדתנן בפרק קמא דכלים: **כי** היכי דלא לתחזו בית דין רוצחים. אמאי דמרחיקין רחוק מב"ד בית הסקילה יהיב טעמא כדפ"ה אבל חוץ לב"ד קרא קא דריש במתני' הוצא את המקלל והא דאמר בפ' נערה שנתפתתה (כתובות דף מד. ומה: ושם*) נערה המאורסה שאין לה פתח בית אב ועובד ע"ז בעיר שרובה נכרים סוקלין אותם על פתח בית דין שאני התם דכתיב שעריך וכיון דלא אפשר מוקמינן אשער ב"ד והאי דלא יליף שאר נסקלין מהתם לגבעי שעריך דדלמא הוו להו נערה המאורסה ועובד ע"ז שני כתובים הבאים כאחד ועוד הא כתיב הוצא כדתנן במתניתין:

ונאמר בפרים הנשרפים. תימה והא בקדשים דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בגזרה שוה ואיכא למ"ד בפרק איזהו מקומן (זבחים דף כ.) דבתר המלמד אזלינן כיון דמלמד קדש אע"ג דלמד חול והיא גופה תימה בפר העדה מנא לן כיון דפר כהן משיח לא גמר אלא מהיקישא דדשן ולמאן דגמר בסוף איזהו מקומן (שם דף נז.) הימנו ודבר אחר א"ש דאגב דגמרינן ההוא מחנה שכתוב בו בהדיא גמרינן מיניה אחריני:

שכן אדם. דחוץ למחנה דשחוטי חוץ לאהל קאי כדפ"ה מיהו אע"ג דהיינו ודאי פשיטא דקרא מ"מ אם עמד בחוץ והכניס ידו לפנים ושחט או שחט בסכין ארוכה שחיטתו כשירה כדאמרינן פרק שני דזבחים (דף לב.) וברים חולין (דף ב:) ואם עמד בפנים והושיט ידו בחוץ ושחט בחוץ חייב דאלו בשוחט תליא מילתא אלא בבהמה דקדשים דקיימא בחוץ: **פיגול**. הא דלא נקט עוקר וממא דלא חשיב אלא מידי דשייך בהולאת מחנה מיהו קשה דלא חשוב פסול יוצא:

משה היכא הוה יתיב. וא"ת כל הני דפרים למה לי וי"ל דלא תימא גילף משחוטי חוץ דקדשים מקדשים: לא

נגמר הדין לחובה: **מוציאין אותו לסקלו**. לחיידי דסקילה ריחא דכולהו אדבבו מיתות היא מפרש מילי דידה ברישא והדר מפרש שארא בפירקין דלקמן כסדר: **חוץ לבית דין**. רחוק מבית דין קלת: **שנאמר הוצא**. אלמא לאו במקום הועד קטלוהו: **והסודרין בידו**. לקמיה מפרש למאי מיבעי:

*נגמר הדין *מוציאין אותו לסוקלו ²בית הסקילה היה חוץ לבית דין (ו)

שנאמר °הוצא את המקלל אחד עומד על פתח בית דין והסודרין בידו וסוס רחוק ממנו כדי שיהא רואהו אומר אחד יש ללמד עליו זכות הלה מניף בסודרין והסוס רץ ומעמידן ואפילו הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות מחזירין אותו אפילו ארבע וחמש פעמים ובלבד שיש ממש בדבריו: **גמ'** ובית הסקילה חוץ לב"ד הוה ותו לא והא תניא בית הסקילה היה חוץ לשלש מחנות אין כדקאמרת והא דקתני הכי נפקא מינה דאי נפיק בי דינא ויתיב חוץ לשלש מחנות עבדינן בית הסקילה חוץ לב"ד כי היכי דלא מיתחזי ב"ד רוצחין א"נ כי היכי דתיהוי ליה הצלה מנהני מילי דת"ר הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה חוץ לג' מחנות אתה אומר חוץ לג' מחנות או אינו אלא חוץ למחנה אחת נאמר כאן מחוץ למחנה ונאמר בפרים הנשרפין חוץ למחנה מה להלן חוץ לשלש מחנות אף כאן חוץ לשלש מחנות והתם מנלן *דתנו רבנן °והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה חוץ לשלש מחנות אתה אומר חוץ לשלש מחנות או אינו אלא חוץ למחנה אחת כשהוא אומר °אל מחוץ למחנה בפר העדה שאין ת"ל שהרי כבר נאמר °ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון ליתן לו מחנה שניה וכשהוא אומר °אל מחוץ למחנה בדשן שאין ת"ל שהרי כבר נאמר °על שפך הדשן ישרף ליתן לו מחנה שלישית ולילף משחוטי חוץ מה להלן חוץ למחנה אחת אף כאן חוץ למחנה אחת מסתברא מפרים הנשרפין ה"ל למילף שכן הוצא אל מחוץ למחנה מכשיר ומכפר אדרבה משחוטי חוץ ה"ל למילף שכן אדם חוטא בנשמה פיגול °מכשיר ממכשיר עדיף ליה רב פפא אמר משה היכא הוה יתיב במחנה לוייה ואמר ליה רחמנא °הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה חוץ למחנה לוייה °ויוציאו את המקלל אל מחוץ למחנה חוץ למחנה ישראל האי מיבעי ליה לעשייה עשייה בהדיא כתיבא ובני

ויקרא ו ד

תורה אור

[ע"ש שכתבו בד"ס על פתח נאופן אחר]

רבינו חננאל

פ"ז נגמר הדין מוציאין אותו לסקלו כו'. ואקשי' וכי בית הסקילה חוץ לב"ד הוה והתניא בית הסקילה היה חוץ לשלש מחנות ושנינן אי מזרמנא מילתא ונפק בי דינא חוץ לג' מחנות מרחקינן לבית הסקילה מפי חוץ (למחנות) [לב"ד] כי היכא דלא ליתחזי ב"ד רוצחים ומנא לן דבית הסקילה היה חוץ לג' מחנות דת"ר הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וכתיב בפרים הנשרפין אל מחוץ למחנה מה להלן חוץ לג' מחנות דכתיב בפר כהן משיח אל מחוץ למחנה ובפר העדה כתיב אל מחוץ למחנה וכתיב ברשן והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה הרי שלש מחנו' ויליף מקלל מפרי' הנשרפים מה להלן חוץ לג' מחנות אף כאן חוץ לג' מחנות. ואמרי' וליף מקלל משוחט חוץ דכתיב ביה אשר ישחט אל מחוץ למחנה ואינו אלא מחוץ למחנה אחת ואמרינן מסתברא מפרים הנשרפין הוה לי' למילף שכן יש בהן הוצא אל מחוץלמחנה כשם שכתיב במקלל ובשוחט חוץ אין כתיב בו הוצא ועוד פר כהן משיח מכשירו לעבודה שאין הומא מקריב לכפר הלא תרא"ה בימים הכפורים חטאתו ואחר כך חטאת העם ומכפר חטאתו ומקלל מיתתו מכפרת כדכתיב ולארץ לא יכופר בדם אשר שופך בה כי אם בדם שופכו ומכשירו וי"א מדכתיב בפר העדה ומטמו זקני העדה את ידיהם ובמקלל כתיב ומטמו כל השומעים את ידיהם הנה זה מכשיר וזה מכשיר והיא הסמיכ' וכן פר העדה מכפר וחייב מיתת ב"ד מכפרין אדחי' אדרבה משוחט חוץ הוה ליה למילף שכן המקלל אדם והשוחט חוץ אדם כמותו לאפוקי פרים דבהמות גינהו וזה חוטא וזה חוטא והפרים לא חטאו. וזה נשחטו נשלת המקלל וזה נשחטו נשלת השוחט חוץ שהוא בכרת לאפוקי פרים שבשרם נשרף. וכן המקלל ושוחט חוץ אין בהן פיגול. ואסיק' מכשיר ממכשיר עדיף ליה ושאר השמועה

נגמר הדין. דכולהו אדבבו מיתות היא מפרש מילי דידה ברישא והדר מפרש שארא בפירקין דלקמן כסדר: **חוץ לבית דין**. רחוק מבית דין קלת: **שנאמר הוצא**. אלמא לאו במקום הועד קטלוהו: **והסודרין בידו**. לקמיה מפרש למאי מיבעי:

וסוס רחוק ממנו כדי שיהא. אדם רוכב על סוס ונמשך על לד בית הסקילה שיהא קרוב לרדוף אחר לד הנסקלין ומגיל ומתרחק מזה שהסודרין בידו מלא עיניו ובלבד שיוכל לרחוקו אם יניף בסודרין: **אמר אחד**. מב"ד יש לי ללמד עליו זכות: **הוא**. העומד על הפתח ורוכב הסוס היה מכיר בו והוא רץ אחר המנהיגים ומעמידן עד שיחקרו ב"ד אם יהא טעם בדבריו של זה: **ובלבד שיהא ממש בדבריו**. קלת ראיה הדומה לזכות ובגמרא פריך מנא ידעי הכי סוקלין אם יש ממש בדבריו והלא לא תלמידים הם: **גמ' ובית הסקילה חוץ לבית דין**. הוא דבעינן אבל חוץ לשלש מחנות לא בעינן: **חוץ לשלש מחנות**. בירושלים הוא דשייך למימר דאיכא עזרה מחנה שכינה והר הבית מחנה לוייה וכל העיר מחנה ישראל ובבתי דינים שבכל עיר ועיר נמי הוי בית הסקילה חוץ לעיר דומיא דירושלים: **ומשני נ"מ**. מדתנן חוץ לבית דין: **דאי נפיק בי דינא**. וקבעי מקום הוועד שלהם חוץ לעיר כגון שתי סנהדראות קטנות שהיו בירושלים אחת על פתח העזרה ואחת יושב על פתח הר הבית וכן כל שאר עיירות אי קבעי מקומן חוץ לחומה עבדינן בית הסקילה חוץ לב"ד רחוק מהן: **כי היכי דלא ליתחזי בית דין רוצחים**. דגלאי הדבר דתנן (מכות דף ז.) סנהדרין ההורגת פעם אחת בשבוע נקראת חבלנית וכל שכן אם יהיה קרוב למקומן מיתחזי מקום חיבוד נפשות: **אי נמי**. לכך היו מרחיקין בית הסקילה כדי שתהא שהות לסקילה באורך הדרך ובאוך כך ימצא אחד ראיה של זכות ויגילהו ויחזירהו ותיהוי ליה הלנה: **מנא הני מילי**. דבית הסקילה חוץ לשלש מחנות: **פרים הנשרפים**. פר העלם דבר של גיבור ופר כהן משיח שאינן נאכלין אלא נשרפין דכתיב והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה וגו': **שאין ת"ל**. אין אנו למודים ממנו כלום שהרי כבר נאמר כאשר שרף את הפר הראשון של משיח ובההוא כבר נאמר אל מחוץ למחנה ומה בא זה ללמדנו אלא ליתן להם מחנה שניה: **וכשהוא אומר אל מחוץ למחנה**. בזו את אהרן בהולאת הדשן של תפוח שעל המזבח החיצון שאין מלמדנו כלום שהרי כבר נאמר בפר כהן המשיח אל שפך הדשן ישרף וכתיב בדילהו חוץ למחנה ממילא שמעינן דשפך הדשן חוץ למחנה הוא ולמה נאמר כאן ליתן לכולם מחנה שלישית דעל כרחיך כולהו בחד דוכתא עביד להו: **ולילף**. מקלל מחוץ למחנה דשחוטי חוץ דהוי חוץ למחנה אחת כדכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו: **שכן הוצא אל מחוץ מכשיר ומכפר**. סימן הוא שדומה מקלל לפרים נשרפין בכל אלה ולא לשחוטי חוץ: **הוצא**. במקלל ופרים נאמר הוצאה ולא בשחוטי חוץ ונאמר בהן אל מחוץ למחנה ובשחוטי חוץ לא כתיב אלא אשר *ישחט מחוץ ומחוץ למחנה האמור בשניהם הכשר מצוה בכך ומחוץ למחנה האמור בשחוטי חוץ אין הכשרן אלא עבירה היא ובמקלל ופרים מכפר הוצאתן כדאמרינן (לקמן דף מג.) במתני' היום הזה אתה עבור כו' אבל שחוטי חוץ אינה כפרה אלא חטא: **שכן אדם**. מחוץ למחנה דמקלל באדם כתיב וכן האמור בשחוטי חוץ אחדם השוחט קאי אלא ישחט מחוץ למחנה ומחוץ למחנה האמור בפרים אפר קאי ולאו אאדם דלא כתיב יצא אלא והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה: **חוטא**. מקלל חוטא הוא ושוחט חוץ חוטא לאפוקי פר דלאו חוטא הוא: **בנשמה**. מחוץ למחנה של שניהם נטילת נשמה נאמר זה נסקל וזה שוחט אבל פר [ו] שוחט ועומד: ליגמא אחריינא נטילת נשמה דשוחט חוץ הייבו כרת שמתחייב בשחיטה זו: **פיגול**. מחוץ למחנה דשחוטי חוץ ומקלל לי אתה מולא פיגול על יד אותו חוץ למחנה אבל פרים דלאוין להתפגל על יד אותו חוץ למחנה אלא שחטו על מנת להקטיר אימוריהן בחוץ מתפגלין ולישנא דקרא נקט דקרי חוץ למקומו פיגול כדאמרי' בזבחים (דף כח.) ואע"ג דלישנא דרבנן לא קרי פיגול אלא חוץ לזמנו: **מכשיר עדיף ליה**. למילף חוץ למחנה האמור בשני אלו כך היא חובתו ורלאוין ללמוד זה מזה ולא מחוץ למחנה דשחוטי חוץ שהוא אלא כדת וכמלוה: **רב פפא אמר**. מהכא נפקא לן בית סקילה חוץ לג' מחנות: **משה**. לוי היה ושרוי במחנה לוייה ואמר ליה רחמנא הוצא כו': **לעשייה**. לומר שכמו שנלטוו כך עשו:

וכני

[לקמן נב.]

הגהות הב"ח

(ו) במשנה חוץ לב"ד רחוק מב"ד שנאמר הוצא וכו' אמר אחד:

יומא סח. זבחים קט:

גליון הש"ס

גמ' מכשיר ממכשיר עדיף ליה. ע"ל דף נב ע"א תוס' ד"ה שכן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

ו) רש"י ד"ה בנשמה וכו' אבל פר שוחט ועומד ע"ל שחוט ועומד:

ישחט מחוץ למחנה ומחוץ כ"ל רש"ל ועי"ש

ובני ישראל עשו. בההוא קרא כתיב והרי כלל אחד הכל למה לי ויוציאו שמע מינה למכייא: **אלא מעתה.** דדרשת ויוציאו דרשי נמי וירגמו כו': **בלא כסותו.** ערום ואע"ג דגבי צוואה כתיב ורגמו אותו דש"מ בלא כסותו אוידי דכתיב אבן לדרשה כתב נמי אותו: במקלל כתיב אבן ובמקושש כתיב אבנים: **והא תנאי הוא.** דלעיל: **נאמר קאמר.** מגזירה שוה דפרים ילוף לה והיכי אתא רב פפא לאיפלוגי עליה דתנא: **ובני קאמר.** תנא דברייתא אינו לא נאמר כו' כלומר הא דילוף לה מגזירה שוה לאו דוקא אלא הכי קאמר אי נמי לא הוה נפיק ממשמעותא דקרא אכתי לא הוה תורה אור

יכולנא למימר חוץ למחנה אחתויקרא דמייתינא שם מחנות מגזירה שוה דפרים והשתא אפילו גזירה שוה לא צריך: **סולא.** גרידא משמע הוליאו ממקומך וכי הדר כתיב מחוץ למחנה לאפוקי ממחנה ישראל קאמר: **סטוא.** ובני ישראל: **מכעי ליה.** לסמיכה ולדחייה דכתיבי בצוואה ולא מיפרקי בעשייה הדר סיים קרא ובני ישראל עשו אף סמיכה ודחייה סמיכה וסמכו כל השומעים דחייה לאו הכא כתיבא אלא מסיני ירה יירה מכאן שאחד מן העדים בא ודוחהו ומפילו מגודה בית הסקילה לארץ דבית הסקילה גבוה שתי קומות: **לדידך.** דדרשת הוצאה באפי נפשיה ואל מחוץ למחנה באפי נפשה כל הוצאות דפרים הנשרפים מאי דרשת בהו: **שמטרף דעתו.** ולא ידלג *ויתמהמה בהריגתו: **ונשתתק.** נאלם: **מהו.** מי אמר אי לא לישתתק הוה ממש בדבריו וצריך לסתור את הדין ולהביא דיינין אחרים: **מנפח רב ששת בידיה.** כלומר רוח הוא זה שאמרת כיון שנשתתק מה הועיל אי להכי אתיא למיתת אפילו אחד בסוף העולם נמי אימא בכל היוצאין ליהרג שמא יש אחד בסוף העולם שידע לו זכות: ופרכינן מי דמי התם לא אמר הכא אמר: **שזיכה.** שהוציא דבריו ונעמו לאור: **תיבעי לך.** מי אמר זיכה דוקא או דילמא ר' יוסי אורחא דמילתא קאמר שאין דרך לתלמיד לומר יש לי ללמד זכות ומשתתק וכן מיתה דמסתמא מיד אומר ראיותיו ומיהו היכא דאיתרמי אימא דסבירא ליה נמי הכי: **ואפי' אפעם ראשונה ושניה.** נמי קאמר ובלבד שיש ממש בדבריו ואי ליכא ממש לא מהדרינא: **מנא ידעי.** אם יש ממש או לאו וכי שלוחים תלמידים בעינן שיהו סוקלין: **דמסרינן ליה.** מפעם שניה ואילך שני תלמידי חכמים ליך עמו: **מעיקרא.** בתחלת הליכתם ולא יחזירוהו אפילו פעם ראשונה אא"כ יש ממש בדבריו: **וצריך למימר.** נמי שעבר עבירה פלונית ביום פלוני ובשעה פלונית: **לפניו אין.** דמשמע בהליכתו: **מעיקרא לא.** אלבעים יום קודם: זוכה

לא נייתי אחריני. והא דכתיב (דברים יז) יד העדים תהיה בו בראשונה וגו' א"ל דהני מילי היכא דאותה האבן קיימת אבל אם נאבדה או נפלה ליס ה"א דלא נייתי אחריני:

פשיטא אחד אבן. הא דלא חשיב פתילה שנטרף בה משום דאברייתא דלקמן (לף מה:) דקתני כולן נקבריס עמו קאי והתם לא שייך למיתני פתילה שנטרף לאוך פיו:

אל

אלא מעתה *ויירגמו אותו אבן מאי עבדי ליה הוא מבעי ליה לבדתניא ויירגמו אותו באבן *אותו *ולא בכסותו אבן *ישאם מת באבן אחת יצא ואצטריך למיכתב אבן ואיצטריך למיכתב אבנים דאי כתב רחמנא אבן הוה אמינא היכא דלא מת בחדא לא ניתי אחריתי ומיקטליה כתב רחמנא אבנים ואי כתב רחמנא אבנים הוה אמינא מעיקרא נייתי תרתי כתב רחמנא אבן *והא האי תנא נאמר קאמר אילו לא נאמר קאמר וה"ק אילו לא נאמר קרא הייתי אומר גזירה שוה עכשיו שנאמר *קרא גזירה שוה לא צריך רב אשי אמר משה היכא הוה יתיב במחנה לוייה ואמר ליה רחמנא הוצא את המקלל חוץ למחנה לוייה אל מחוץ למחנה חוץ למחנה ישראל ויוציאו את המקלל לעשייה עשייה בהדיא כתיב בהו ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה ההוא מיבעי ליה (ה) חד לסמיכה וחד לדחייה אמרו ליה רבנן לרב אשי לדידך כל הני הוציא דכתיבי בפרים הנשרפים מאי דרשת בהו קשיא: אחד עומד כו': אמר רב הונא פשיטא לי *אחד אבן שנסקל בה ואחד עץ שנתלה בו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן *משל צבור מ"ט דמדידיה לא אמרינן ליה זיל וליתיה וליקטול נפשיה בעי רב הונא סודר שמניפין בו וסוס שרץ ומעמידן משל מי הוא כיון דהצלה דידיה מדידיה הוא או דילמא כיון דבי דינא מחייבין למעבד בה הצלה מדידהו ותו הא דאמר ר' חייא בר רב אשי אמר רב חסדא *"היוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין כדי שתטרף דעתו שנאמר °תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ותניא נשים יקרות שבירושלים "היו מתנדבות ומביאות אותן לא התנדבו נשים יקרות משל מי הא ודאי מסתברא 'משל צבור כיון דכתיב תנו מדידהו בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות ונשתתק מהו *מנפח רב ששת בידיה נשתתק אפילו אחד בסוף העולם נמי התם לא קאמר הכא קאמר מאי תא שמע דאמר רבי יוסי בר חנינא *"אחד מן התלמידים שזיכה ומת רואין אותו כאילו חי ועומד במקומו זיכה אין לא (ג) זיכה "לא זיכה פשיטא לי אמר תיבעי לך: אפילו הוא כו': ואפילו פעם ראשונה ושניה והתניא *"פעם ראשונה ושניה בין שיש ממש בדבריו בין שאין ממש בדבריו מחזירין אותו מכאן ואילך אם יש ממש בדבריו מחזירין אותו אין ממש בדבריו אין מחזירין אותו אמר רב פפא תרגומה 'מפעם שניה ואילך מנא ידעי *אמר אביי "דמסרינן ליה זוגא דרבנן אי איכא ממש בדבריו אין אי לא לא ולימסר ליה מעיקרא אגב דבעית לא מצי אמר כל מאי דאית ליה: **מתני'** מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו יצא ליסקל "וכרוז יוצא לפניו איש פלוני בן פלוני יוצא ליסקל על שעבר עבירה פלונית ופלוני ופלוני עדיו כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו: **גמ'** אמר אביי "וצריך למימר ביום פלוני ובשעה פלונית ובמקום פלוני דילמא איכא דידעי ואתו ומזים להו: וכרוז יוצא לפניו: לפניו אין מעיקרא לא:

אריב"ל

רבינו חננאל

פשוטה היא רב אשי אמר משה רבינו היכן הוה יתיב במחנה לוייה ואמר הוצא את המקלל חוץ למחנה לוייה. אל מחוץ למחנה ישראל ויוציאו את המקלל לעשייה*) חד לסמיכה וחד לדחייה אמרו ליה רבנן הואיל ואתה מוציא הוצא לדרשה הני כולהו הוצא דכתיבי בפרים הנשרפין מאי דרשת בהו קשיא: ואחד עומד על פתח בית דין והסודרין בידו והסוס רחוק ממנו כדי שיהא רואהו כו' אמר רב הונא פשיטא לי אחד אבן הנסקל בה ואחד עץ שנתלה בו וכן סייף שנהרג בו וסודר שנחנק בו כולן משל צבור אלא סודר שמניפין בו וסוס שרץ בו משל מי כיון שב"ד חייבין לעשות לו

הגהות הב"ח

(ה) גמ' הסולא מיבעי ליה לסמיכ' ולדחיי' כנ"ל ותיבת חד ותיבת וחד נמחק: (ב) שם לא זיכה לא לא זיכה פשיטא:

עין משפט נר מצוה

ג א ב מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הל"ח סמג עשין קכ:

ד ג מיי' פי"ג מהלכות סנהדרין הלכה ג סמג עשין נח:

ה ד מיי' שם הלכה ב סמג שם:

ו ה מיי' שם הלכה ג:

ז ז מיי' שם פי"ט הל"ג:

ח ח מיי' שם הלכה ד:

ט ט י כ ל מ מיי' שם פי"ג הל"ח סמג שם:

[נקמן מה. ע"ש סוטה כג: ע"ש]

[כ"מ פח.]

[שם ע"ש וזוגמתו כ"ה לד.]

כ"ל ויתמהמה בשריגתו

[עי' תוספות סוטה מ: ד"ה ואמ"כ]

[סנהדרין פ"ב]

מתני' לא

[כ"ב קלד:]

לעיל נד.

[תוספ' פ"ט]

[יומא פה:]

הצלה משלהן עושין או דילמא כיון דהצלה דידיה היא מדידיה היא ולא איפשטא: **אבל** קורט של לבונה שהיו משקין את היוצא ליהרג כדי שתטרף דעתו עליו נשים יקרות שבירושלים היו מתנדבות משלהן לא התנדבו משל מי. תרגמה רב דבאי מרוב**) מסתברא משל ציבור שנאמר תנו שכר לאובד: **א"ר** יוסי ב"ר חנינא אחד מן התלמידין שזיכה ומת רואין אותו כאילו הוא חי ועומד במקומו. אפילו אמר שיש לי ללמד על עצמי זכות מחזירין אותו אפילו ד' וה' פעמים. ובלבד שיהא ממש בדבריו מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו יוצא ליסקל והכרוז יוצא פלוני בן פלוני יוצא ליסקל על שעבר עבירה פלונית וכו' אמר אביי וצריך

*) [נראה דחסר בדברי רבינו וצ"ל ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה ג"כ לעשייה וחד לסמיכה כו'] **) עיין בגיגרת רב שרירא גאון ד"ה ולפוס הכין מיתוספת הוראה וכו' ותמצא כי הוא היה אחד מרבנן סבוראי אחר הוסיף דבריו בגמ':

אל בזאת תוליח לנו. לף על גב דבחלוקת הארץ היו חוליס ותומים: וכזאת. הא דלא מרבינן חרמים הרבה בדדיים (לעיל דף כח.) גבי כהנה וכהנה לפי שלא היו כ"כ מלחמות במדבר שטוכל לרבות שמעל בחרמים: **מלמד** שלא ענש על הנסתרות עד שעברו את הירדן. כך כתוב ברוב ספרים וקשה דהא אי לאו הנקודה ה"א דלא נענש אפילו אחר שעברו דהכי משמע פשטיה דקרא הנסתרות לה' אלהינו ולא לנו ענש לדבר וא"כ באתה נקודה לדרוש דמשעברו ענש ולכך גרים בקונטרס מלמד שענש הקב"ה על הנסתרות משעברו ונקודה דעי"ן שבעד פ"ה דלחלק באתה דלא תימא מעולם המה לנו ולבנינו אלא מעתה מתחלת מדה זו ותנהג עד עולם וקשה דבלאו נקודה דעי"ן הייתי יכול לומר כן דא"כ לא נכתוב אלא הנסתרות והנגלות לנו ולבנינו עד עולם וע"כ מלכתיב לה' אלהינו וכתיב נמי נקודה יש לי לדרוש שתיהם וי"ל לפי שיטתו דעי"ן שבעד נקוד כדי לנקד י"א אותיות כנגד י"א אותיות שבשם לאמעוינן שהנקודה רמויה להיות על השם למעטו משום דמעתה גם הנסתרות לנו ולבנינו אלא שאין דרך לנקוד את השם:

*אמר ליה ר' נחמיה וכי ענש על הנסתרות את האחרים לעולם והלא כבר נאמר עד עולם. אפשרא דנסתרות קאי דעד עולם תנהג מדה זו דלחיובא דנגלות לא איצטריך דענש הנוהג עתה פשיטא שיהוג עד עולם אלא הנקודה למדרך דחיוב דנגלות לא נהגה אלא מכאן ואילך ולכך ניקדה י"א אותיות כמנין אותיות של השם לומר לך שאף הנגלות לשם דהייט קודם שעברו את הירדן עד שלא קיבלו ערבות וי"ת מקיים גירסת הספרים והנסתרות לה' אלהינו לאו הייטו פשטיה דקרא דאין לך ענש בדבר אלא לומר הנסתרות שאין מכיר בהן אלא השם והנגלות שנישם לנו ולבנינו ליענש עליהם ונקוד על לנו ולבנינו למימר שאין גזירה מדה זו מוהגת לעולם אלא משעברו את הירדן ולא קודם ואם היה נקוד על כל עד לו לא היה נקוד על עד כלל ה"א דבין נסתרות ובין נגלות כך דינם לכך ניקד עי"ן שבעד אלי התיבה לומר לך אליין לעולם ואליין משעברו ומסתברא דנסתרות

שנים בימי משה ואחד בימי יהושע שנאמר בזאת ובזאת עשיתי רבי יוחנן אמר משום ר' אלעזר בר' שמעון המשה ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע שנאמר אנכי חטאתי ובזאת ובזאת עשיתי ועד השתא מאי טעמא לא איענוש א"ר יוחנן משום ר' אלעזר בר' שמעון לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן כתנאי °הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל עי"ן שבעד מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן דברי ר' יהודה א"ל ר' נחמיה וכי ענש על הנסתרות לעולם והלא כבר נאמר עד עולם אלא כשם שלא ענש על הנסתרות כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן אלא

בערבות מוחב לא היו הנסתרות אלא לה' אלהינו אבל מכאן ואילך הם אף לנו ולבנינו ונקודה דעי"ן שבעד לחלק באתה דלא תימא מעולם ועד עולם אלא מעתה מתחלת מדה זו ותנהג עד עולם: **וכי ענש על הנסתרות.** האחרים לעולם: **והרי כבר נאמר עד עולם.** ואי לאו אפשרא דנסתרות קאי לאמעוינן דעד עולם תנהג מדה זו דלא תימא משעברו את הירדן ויקבלו עליהם ערבות יענשו זה על זה למה לי דכתיב אי משום חיובא דנגלות פשיטא דענש הנוהג לעולם דלמה יפסוק: **אלא.** הנקודה לימדך דהאי דכתיב הנגלות לנו ולבנינו לאו עד הכא נהגה מדה זו אלא מכאן ואילך דכל נקודה למעט דרך לא ענש את האחרים על עונשין שבגלוי עד שעברו את הירדן: **אלא.** לרבי נחמיה כיון דאף משעברו לא ענש על הנסתרות:

עכן

ווכא אם ילרו. לאחר שהשיבו לחטוא הוא וזרעו והורגו ושב בתשובה ומחוולה עליו שני טעי"ן דרשם לשני כתובים: **וכאי אלהים.** לשון רבים משמע: **לא הכוה.** אין דרכך לבזותו: **מתני' כולה וכולה עשיתי.** בגמרא מפרש שמעל בחרמים אחרים: **שכולה מזומה.** שהעדים שקרים ובמחשבתם הרעה הרגוהו: **יפו כל אדם.** אף החוטאים יהו אומרים כן לנקות את עצמן מן הבריות ויולא לעז על העדים והדיינין: **גמ' שיש לא לכוד.** לא בקשה: **דילטור.** רגיל: **אמר לו.** עכן: **יהושע בגורל אתה נא.** להורגני אלא בעדים: **בבקשה ממך.** הייטו דקאמר ליה לא: **שהדים במילי.** השתידו בשוחד דברים עד שהודה שכשאמר לו אף לו תודה סבור אתן מבקשין ממנו אלא הודאה ולא יהרגוהו: **אנכי חטאתי.** במעל זה: **וכולה וכולה עשיתי.** הרי אלשה: **שנים בימי משה.** אותה של כעני מלך ערד דכתיב (במדבר כא) וידל ישראל נדר וגו' והחרמתי את עריהם אחרים ואלא בזו עשה בעיירות אחרות ולא נתפרסמו: **מאי טעמא לא איענוש.** ישראל על מעילתו כי היכי דאיענוש השתא: **לפי שלא ענש.** המקום את נדיקים שבישראל: **על הנסתרות.** שביל עוברי עבירה אלא על העבירות הידועות: **עד שעברו את הירדן.** ושמעו וקבלו עליהם ברכות וקללות בהר גריזים והר עיבל ועשו ערבים זה בזה כדאמרינן במסכת סוטה (דף לז:) מיד נענשו זה על זה ואפי' לא ידע זה בעבירות שביל חבירו ובימי עכן כבר עברו את הירדן: **מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו כו'.** נראה לי דה"ג מלמד שענש על הנסתרות משעברו ולמאי דגרס נמי שלא ענש עד שעברו היא היא והכי קאמר מלמד שמה שלא ענש על הנסתרות לא הוה אלא עד שעברו אבל הנסתרות לא הוה אלא עד דרשינן לקרא הנסתרות לה' אלהינו משמע עליו לבקש טלבון העבירה ולפרע מן העובדים ואין עליו: **והנגלות לנו.** קולר תלוי בגואר כולנו ולי לאו נקודה הוה אמינא כך היא המדה לעולם באתה הנקודה לדרוש דאין מדה זו מוהגת לפוטרנו מן הנסתרות אלא עד שעברו את הירדן והיה לו לנקוד את הנקודה הזאת על לה' אלהינו ולמד שלא עד עולם הן לה' אלהינו אבל לאו אורח ארעא לנקוד את השם ונקוד על לנו ולבנינו לומר שאין כאן מקומו ממש אלא למעלה מן הנגלות נמי ניתן לדרוש כך הנסתרות לה' אלהינו ולנו ולבנינו שאף אנו נענשים ומיהו לי הוה כתיב ליה הכי הוה משמע דאף קודם שעברו את הירדן נמי להכי פלגינהו ונקד לומר דלכאן ולכאן הוא מדרש ולומר לך דעד השתא בסוף ארבעים שנה שנאמר להם מקרא זה

תורה אור

אריב"ל כל הזובח את יצרו ומתודה עליו מעלה עליו הכתוב כאילו כיבדו להקב"ה בשני עולמים העולם הזה והעולם הבא דכתיב °זובח תודה יכבדנני *ואריב"ל בזמן שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מנחה שכר מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולן שנאמר °זובחי אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנאמר °לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה: **מתני'** *היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתין מתודין שכל המתודה יש לו חלק לעוה"ב שכן מצינו בעכן שנאמר °ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' ביום הזה ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא ואם אינו יודע להתודות אומרים לו אמור תהא מיתתי כפרה על כל עונותי ר' יהודה אומר אם היה יודע שהוא מזומם אומר תהא מיתתי כפרה על כל עונותי חוץ מעון זה °אמרו לו א"כ יהו כל אדם אומר כן כדי לנקות עצמו: **גמ'** ת"ר נא *אין נא אלא לשון בקשה בשעה שאמר הקב"ה ליהושע °חטא ישראל *אמר לפניו רבש"ע מי חטא אמר ליה וכי דילטור אני לך הפל גורלות הלך והפיל גורלות ונפל הגורל על עכן אמר לו יהושע בגורל אתה בא עלי אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם אם אני מפיל עליכם גורל על אחד מכם הוא נופל אמר לו בבקשה ממך אל תוציא לעז על הגורלות שעתידה ארץ ישראל שתתחלק בגורל שנאמר °אך בגורל יחלקו את הארץ תן תודה אמר רבינא שתודי שחריה במילי כלום נבקש ממך אלא הודאה תן לו תודה והיפטר מיד ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי אמר רב אסי אמר רבי חנינא מלמד שמעל עכן בשלשה חרמים

*) כל"י נמחק כאן איזה שורות

**) [מדברי רבינו נראה שהיה לו גי' אחרת בגמ' אמנם גיכסתו מריבה ביאור וצ"ע]

רבינו חננאל

למימר הכרוז ביום פלוני בשעה פלונית במקום פלוני*). אמר ר' יהושע בן לוי כל המתודה וזובח יצרו מעלה עליו כאילו כיבד הקב"ה בעולה ובעולה"ב שנאמר וזבח תודה יכבדנני [ואמר ריב"ל] בזמן שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מנחה שכר מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב הקרבנות כולן שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנא' לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה: [מתני'] [היה] רחוק מבית הסקילה ד' אמות אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתין מתודין שכל המתודה יש לו חלק לעוה"ב שכן מצינו בעכן כו': ת"ר אין נא אלא לשון בקשה כו'. אמר רבינא שחודי שחדיה יהושע לעכן בדברים בני שים נא כבוד לה' אלהי ישראל ותן לו תודה ותן לו תודה והיפטר מיד ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי ואמר ר' יוחנן משום ר' אלעזר בר' שמעון בה' חרמים בעל ד' בימי משה וא' בימי יהושע. פי' בחרם מדין. ובחרם כנעני מלך ערד. ובחרם סיחון. ובחרם עוג. אלו בימי משה. ובחרם יריחו בימי יהושע הרי ה' וכן פירשם ר' תנחומא בתלמוד ארץ ישראל ואמר ד' החשב סיחון ועוג א' ואקשי' וכיון שעבר בכל אלה בימי משה רבינו מאי טעמא לא איענש עד השתא א"ר יוחנן מפני שלא ענש על הנסתרות עד שעברו הירדן. כתנאי הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו הוא ולבנינו וגו'**) וא"ר יוסי לעולם [לא] נענשו ישראל על הנסתרות ולא [על] עונשין שבגלוי ואלו שעבר בימי משה גלויים היו לרבים לפיכך לא נענשו בהן. ובימי יהושע לא ידע' אלא אשתו בלבד אינו נסתרות דהא ידעא אשתו וגלויין נמי אינו דהא לא ידעו בו רבים: פי' דילטור בלשון יון

[סוטה מז ע"ב]

[ברכות ט. [לקמן פט: סוטה יז:]

נעיל יח.

עכן מ"ע לעינוש. ישראל עליה הלא מן הנסתרות היא: **חטא ישראל.** מדלא אמר חטא העם עדיין שם קדושתם עליהם: **הילני.** אורטיי"ש: **מושך בערלה.** משך את עור אמתו תמיד עד שנשתרבבה וכיסתה את ראשו הגיד כדי שלא ירגה מהול: **פשיעא.** הא ר' תורה אור

עכן מאי טעמא איענוש משום דהוו ידעי ביה אשתו ובניו °חטא ישראל אמר רבי אבא בר זבדא אע"פ שחטא ישראל הוא אמר ר' אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה °וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם גם לקחו מן החרם גם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם אמר ר' אילעא משום ר' יהודה בר מספרתא מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה שנאמר חמשה גם ואמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא עכן מושך בערלתו היה כתיב הכא וגם עברו את בריתי וכתיב °התם °את בריתי הפר פשיטא מהו דתימא במצוה גופיה לא פקר קמ"ל °וכי עשה נבלה בישראל א"ר אבא בר זבדא מלמד שבעל עכן נערה המאורסה כתיב הכא וכי °עשה נבלה וכתיב התם °כי עשתה נבלה בישראל פשיטא מהו דתימא כולי האי לא פקר נפשיה קמ"ל רבינא אמר דיניה כנערה המאורסה דבסקילה אמר ליה ריש גלותא לרב הונא כתיב °ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנותיו ואת שורו ואת חמורו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו אם הוא חטא בניו ובנותיו מה חטאו אמר ליה וליטעמיך אם הוא חטא כל ישראל מה חטאו דכתיב °וכל ישראל עמו אלא לרדותן ה"נ כדי לרדותן °וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים בתרתי אמר רבינא הראוי לשריפה לשריפה הראוי לסקילה לסקילה °ואיא בשלל אדרת שנער אחת טובה ומאתים שקלים כסף רב אמר איצטלא דמילתא ושמואל אמר סרבלא דצריפא °ויציקום לפני ה' אמר רב נחמן בא וחבטם לפני המקום אמר לפניו רבש"ע על אלו תיהרג רובה של סנהדרין דכתיב °ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש *ותניא שלשים וששה ממש דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה וכי שלשים וששה היו והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה איש אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובה של סנהדרין אמר רב נחמן אמר רב מאי דכתיב °תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות תחנונים ידבר רש זה משה ועשיר יענה עזות זה יהושע מאי טעמא אילימא משום דכתיב ויציקום לפני ה' ואמר רב נחמן בא וחבטן לפני המקום אמטו פנחס לא עביד הכי (*דכתיב) °ויעמד פנחס ויפלל ותעצר המגפה *ואמר ר' אלעזר ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמד שעשה פלילות עם קונו בא וחבטן לפני המקום אמר לפניו רבונו של עולם על אלו יפלו עשרים וארבעה אלף מישראל דכתיב °ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף ואלא מהכא °למה העברת העביר את העם הזה את הירדן משה נמי מימר אמר °למה הרעתה לעם הזה אלא מהכא °ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן °ויאמר ה' אל יהושע קום לך דרוש ר' שילא א"ל הקב"ה שלך קשה משלהם אני אמרתי °והיה בעברכם את הירדן תקימו ואתם ריחקתם ס' מיל בתר דנפק אוקים רב אמורא עליה ודרש °כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה א"כ מה ת"ל קום לך א"ל אתה גרמת להם והיינו דקאמר ליה בעי °ועשית לעי ולמלכה כאשר עשית לירחו ולמלכה וגו' °ויהי בהיות יהושע בירחו וישא עיניו וירא וגו' ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי [ויפול יהושע אל פניו ארצה וישתחו] היכי עביד הכי והאמר רבי יוחנן *אסור לו לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דקאמר ליה °אני שר צבא ה' עתה באתי וגו' ודילמא משקרי גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה

א"ל

דנסתרות משעברו וגגלות לעולם אמר ליה רבי נחמיה וכי עכן על הנסתרות והלא כבר נאמר עד עולם ואי קאי עד עולם אנסתרות ע"כ יש להשוותן דבאותו ענין דקאי אגגלות קאי אנסתרות דמסתמא קאי בשוה אם איתא דקאי אתרוייהו אלא ודאי לא קאי אנסתרות כלל שזו היא הסברא דלא מיענשי אחריני עלייהו לעולם ולא כתיב נסתרות אלא להקים להו גגלות דכשם שלא עכן על הנסתרות קודם שעברו שזהו הסברא כך לא עכן על הגגלות ולהכי אתיא היקש ונקודה דאי לאו נקודה ה"א דאהכי היקש דלא מיענשי עונשא רבא אבל זוטא מיענשי לפי שהיה להם למחות קמ"ל נקודה דלא מיענשי כלל ולפי' נקודה דעי"ן לא יתישב לר' נחמיה:

ואתם ריחקתם ששים מילין. דהר גרזים והר עיבל היו רחוקים ששים מיל מן הירדן כדאיתא בפרק אלו נאמרין (סוטה דף לו.) ויש לתמוה והלא כדין עשה דהא כתיב והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ומה היה יכול לעשות שלא מלא הר גרזים והר עיבל עד שם ובפרק אלו נאמרין* פליגי תנאי דתניא הלא המה בעבר הירדן מעבר הירדן ואילך דברי ר' יהודה פירוש ברחוק מן הירדן היושב בערבה אלו הר גרזים והר עיבל שיושבין בהן כותים ר"א אומר הלא המה בעבר הירדן סמוך לירדן ואי מעבר הירדן ואילך והכתיב והיה בעברכם את הירדן וס"ל לר"א דהר גרזים והר עיבל שבסמוך לירדן דבר הכתוב ושניים היו ובירושלמי אמר מה מקיים רבי אליעזר הר גרזים והר עיבל ב' גבשושית עשו וקראו לאחת הר גרזים ולאחת הר עיבל על דעתיה דר' יהודה ששים מיל הלכו באותו היום על דעתיה דר' אליעזר לא זזו ממקומן והשתא ר' שילא דהכא סבר דקראי כר' אליעזר והיה לו ליהושע לעשות כן והוא הלך להר גרזים והר עיבל שבין הכותים ורב דאמר הכא דיהושע ספיר עבד מאי סבר כרבי יהודה אור כר' אליעזר:

חיישינן שמא שד הוא. דוקא בשדות ובהרים מקום שאין בני אדם מצויין דשכיחי שם שדים אפי' ביום כדהתיא דפ' בתרא דיבמות (דף קכב. ושם) שעלה להר אבל בעיר אפילו בלילה לא חיישינן דאי לאו הכי היאך אדם עוקר שלום לחבירו בלילה והיאך אשה מתגרשת בלילה והא דלא משני הכא דאזון לה בבואה דבבואה כדמשני (בינמות שם) משום דאין בבואה ניכרת בלילה: הא

מלשון חטא ישראל אע"פ שחטא ישראל קרי להו רחמנא. ביני חלפי מין הדם רע כדגרסינן בפרק לולב הגזול. וגם עברו את בריתי וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם ה' גם. מלמד שעבר על חמשה חומשי תורה. א"ל ריש גלותא לרב הונא עכן חטא בניו ובנותיו מה עשו שלקחן יהושע. א"ל וליטעמיך כל ישראל מה חטאו. אלא לרדותם. כלומר לייסרם כדכתיב וכל ישראל ישמעו ויירא. כתיב וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים תרתי עבד בהו אמר רבינא כגון בגדים וכלי' בסקילה. כתיב ויציקום לפני ה' מלמד שחבטן עמד ואמר רבון כל העולמים על זה יפלו רובה של סנהדרין כו'. אמר רב תחנונים ידבר רש זה משה רבינו ועשיר יענה עזות זה יהושע שאמר ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן ואסיקנא האי דנפל יהושע קמי המלאך בלילה משום דאמר ליה אני שר צבא ה' עתה באתי. וגמירי דלא מפקי השרים שם שמים לבטלה שאילולי כך אסור לאדם לתת שלום לחבירו בלילי' שמא שד הוא ונמצא

יהושע
דברים
יהושע
דברים
יהושע
יהושע
יהושע